

RĪGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE
INŽENIEREKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE

Starptautisko ekonomisko sakaru un muitas institūts

Muitas un nodokļu katedra

STUDIJU PROJEKTS

studiju priekšmetā „Nodokļu analīze un piemērošana”

Izglītojošas spēles un materiāli par nodokļiem

Bakalaura profesionālo studiju programmas “Muitas un nodokļu administrēšana”

2.kursa 1. un 2. grupas pilna laika

Linda Vaivode Studenta apliecības Nr 221RIC023

Paulina Petkeviča Studenta apliecības Nr 221RIC030

Laura Agnese Šteina Studenta apliecības Nr221RIC146

Kitija Ertmane Studenta apliecības Nr 221RIC138

Referāta vadītājs: Dr.oec.Māris Jurušs

Rīga 2024

Satura rādītājs

Ievads.....	
1. Jaunieši darba vidē.....	
1.1 Darba tiesības jauniešiem	
1.2 Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atcelšana jauniešiem.....	
2. Tiešsaistē pieejamās spēles un materiāli par nodokļiem	
2.1 TaxEdu	
2.2 Naudas skola.....	
2.3 Bing.com	
2.4 Grāmata “Mana nauda”	
2.5 Informācijas avotu salīdzinājums	
2.6 MobilityEra.....	
3. Izglītojošās nodarbības par nodokļiem vidusskolniekiem.....	
3.1 Nodarbības organizēšana.....	
3.2 Nodarbības darba gaita	
3.3 Aptaujas atbildes analīze	
3.4 Pašnovērtējums.....	25
4. Secinājumi un priekšlikumi	
5. Izmantotās literatūras un avotu saraksts	
6. Pielikumi	29

Ievads

Labumu no valsts nodrošinātajiem pakalpojumiem gūst sabiedrība un ikviens no mums, līdz ar to ir nepieciešama godprātīga nodokļu samaksāšana, lai valstij būtu nepieciešamie finanšu līdzekļi. Diemžēl, joprojām sabiedrībā ir personas, kas neapzinās nodokļu nozīmi un sabiedrisko labumu no tā. Viens no iemesliem ir arī izglītības sistēma, kuras ietvaros sagatavo nākamās sabiedrības locekļus, bet tajā netiek pietiekami izskaidrota valsts pastāvēšanas kārtība, ekonomika, budžets un citi procesi, kas ļautu pilnvērtīgi sabiedrībai attīstīties.

Šī tēma ir aktuāla, jo nākotnē jaunieši sāks strādāt Latvijā un jau esot skolēniem, būtu jāsaprot, kāpēc ir svarīgi maksāt nodokļus, saprast, kur paliek nodokļos maksātā summa – pensijas, valsts pabalsti, infrastruktūra, izglītība, drošība, medicīna.

Pašlaik vidusskolās tikai virspusēji apskatās nodokļu būtību, neiedziļinoties. Tieši tāpēc lielākā daļa jauniešu, saņemot savu pirmo oficiālo darba algu ir pārsteigts par to, cik liela daļa no nopelnītās algas ir samaksāta nodokļos. Informāciju par nodokļiem 10.-12. klasei var paskaidrot izglītojošo spēļu veidā, kas tiem paliks atmiņā daudz vairāk, nekā tikai apgūstot vispārīgo teorētisko mācību vielu.

Pētāmais objekts: Zināšanu un izpratnes līmenis par nodokļiem vecāko klašu skolēnu vidū.

Pētījuma priekšmeti – izglītojošās spēles un materiāli par nodokļiem (vecāko klašu skolēniem.)

Autoru mērķis ir novērtēt, kā varētu uzlaboties vecāko klašu skolēnu izpratne par nodokļu nozīmi valstī un sabiedrībā, ja mācību procesā tiktu izmantotas izglītojošās spēles un materiāli par nodokļiem.

Autoru uzdevumi:

- 1) Analizēt tiešsaistē pieejamās spēles un materiālus par nodokļiem;
- 2) Analizēt datus par skolēnu informētību pirms nodokļu izglītojošām spēļu izspēlēšanas Rīgas Itas Kozakēvičas Poļu vidusskolā.
- 3) Aprobēt galda spēles Mobility Era un tiešsaistē izveidotās spēles izspēli Rīgas Itas Kozakēvičas Poļu vidusskolā un analizēt, vai spēles uzlaboja skolēnu izpratni par nodokļiem.
- 4) Aicināt skolēnus turpināt studijas RTU Muižas un nodokļu administrēšanas programmā:
 - a) informēt skolēnus par iespējām un ieguvumiem;

- b) izdalīt informatīvos materiālus (mājaslapas adreses, ...)
 - c) noskaidrot, cik potenciāli ir izrādījuši interesi.
- 5) Veikt pašnovērtējumu, par panākumiem, mācīt vidusskolniekus par nodokļiem.

1. Jaunieši darba vidē

1.1 Darba tiesības jauniešiem

Darba tirgus ir aktīvs jauniešiem, it īpaši vasaras brīvlaikā, kad daudzi skolēni un studenti meklē iespējas strādāt algotu darbu. Šajā laikā ir būtiski izprast gan jauniešu tiesības, gan arī viņu vecākiem jābūt informētiem par darba tiesību aspektiem, lai nodrošinātu drošību un tiesiskumu darba attiecībās.

Ir jāņem vērā arī citi faktori, piemēram, darba veids un darba apstākļi, kā arī jānodrošina, ka jauniešiem tiek sniegta nepieciešamā atbalsta un uzraudzība, lai nodrošinātu viņu drošību un labklājību darbā. Šie noteikumi palīdz aizsargāt jauniešus un nodrošina, ka viņi iegūst pozitīvu darba pieredzi, saglabājot viņu veselību un izglītību prioritātēm. Protams, ir svarīgi skaidri izprast, cik daudz stundu jauniešiem ir atļauts strādāt atkarībā no viņu vecuma, saskaņā ar Darba likumu un citiem noteikumiem. Šeit ir kopējie norādījumi par to, cik daudz stundu var strādāt dažādos vecuma posmos:

1. līdz 13 gadu vecumam: Bērni šajā vecumā nedrīkst strādāt algotu darbu, izņemot īpašus gadījumus, piemēram, māksliniecisكو vai sporta aktivitāšu veikšanu.
2. No 13 līdz 15 gadu vecumam: Jauniešiem ir atļauts strādāt vieglus un drošus darbus, taču tikai ierobežotā laikā un ar stingru uzraudzību. Viņi nedrīkst strādāt vairāk kā 2 stundas dienā un ne vairāk kā 12 stundas nedēļā. Strādājot divas stundas, jauniešiem jābūt vismaz 30 minūšu pārtraukumam. Šo darbu laiku nedrīkst plānot laikā, kad bērns apmeklē skolu.
3. No 15 līdz 18 gadu vecumam: Šajā vecumā jaunieši drīkst strādāt ilgāk, bet ir jāievēro stingri noteikumi. Jauniešiem ir atļauts strādāt līdz 8 stundām dienā un līdz 40 stundām nedēļā. Lai gan viņi var strādāt ilgāk, ir svarīgi, lai tas negatīvi neietekmētu viņu skolas darbību un veselību.

Jauniešiem, kuri strādā vasaras brīvlaikā, ir jāņem vērā nodokļu maksāšanas pienākumi. Piemēram, algas nodokļa likme Latvijā ir 20%, un ja skolēns nav iesniedzis algas nodokļa grāmatiņu vai tajā nav norādījis darbavietu, nodokļa likme ir 23%. Piemēram, ja skolēns saņem 500 eiro algu mēnesī un ir norādījis darbavietu algas nodokļa grāmatiņā, pēc nodokļu nomaksas viņam paliks 388 eiro. Savukārt, ja nodokļu grāmatiņa netiek iesniegta, atlikums būs 343 eiro.

Darba drošībai un veselībai ir būtiska nozīme, īpaši, ja runa ir par jauniešiem, kuri tikai sāk savu ceļu darba tirgū un vēl nav ieguvuši pieredzi. Ja jaunais darbinieks saslimst, viņam tiek izsniegta slimības lapa, un pirmās deviņas slimības dienas apmaksā darba devējs. Tomēr, ja slimība turpinās ilgāk, nākamās dienas tiek apmaksātas no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras līdzekļiem. Svarīgi ir arī atzīmēt, ka darba tiesību regulējumā ir noteikti aizliegumi un ierobežojumi attiecībā uz darbu jauniešiem. Aizliegumos ir minēts, ka jaunietis zem 18 gadu vecuma nedrīkst strādāt darbos, kas prasa smagu fizisku slodzi vai darbu ar bīstamām vielām, kuras varētu kaitēt viņa veselībai vai attīstībai. Šādi ierobežojumi ir ieviesti, lai aizsargātu jauniešus no iespējamām negatīvām sekām un nodrošinātu viņu drošību un labklājību darba vietā.

Vecākiem ir jābūt informētiem par darba tiesībām un ierobežojumiem, kas attiecas uz viņu bērniem, lai nodrošinātu drošību un tiesiskumu darba attiecībās, kā arī kādas darba iespējas ir pieejamas viņu bērniem, kā novērtēt un atbalstīt viņu bērnu drošību un labklājību darbā.

Jauniešiem, kuri iegūst pirmo darba pieredzi, ir svarīgi izprast savas tiesības un ierobežojumus darba tirgū. Šie ierobežojumi ietver noteikumus par darba laiku, nodokļiem un darba drošību. Kopumā, ievērojot likumus un sniedzot nepieciešamo atbalstu jauniešiem darba tirgū, tiek nodrošināta viņu drošība un labklājība, palīdzot viņiem iegūt pozitīvu darba pieredzi un saglabāt prioritātes izglītībai un veselībai. (*Ja bērns vai pusaudzis strādās algotu darbu* (2023) [tiešsaiste] lvportals.lv interneta vietne)

1.2 Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atcelšana jauniešiem

2024. gada 4.janvārī portālā manabalss.lv tika izvirzīta doma par Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atcelšanu jauniešiem līdz 25 gadiem, kuru var atbalstīt parakstoties caur internetbanku vai e-parakstu. Pašlaik, šo ideju ir atbalstījuši 3592 iedzīvotāji. Balsojuma mērķis ir motivēt jauniešus darbam un palīdzēt, uzsākot karjeru vai paralēli studijām vēl strādāt, mazinot nodokļu slogu.

Darba autores neatbalsta šādu ideju, neskatoties uz to, ka lai ļaunprātīgi neizmantotu nodokļa atvieglojumu, likumos būtu noteikts gada ienākumu griesti, uz ko ir attiecināma atlaide, jo ir jaunieši, kas pēc vidusskolas neturpina studijas, bet sāk jau strādāt. Laikā no 18-25 gadiem strādājošais jaunietis būs pieradis saņemt algu, no kuras netiek atskaitīti nodokļi, bet pēc 25 gadiem nesapratīs, kāpēc pēkšņi viņa alga ir kļuvusi mazāka, kas veicinās to, ka tiks meklēti jauni ceļi, kā apiet godprātīgu nodokļu maksāšanu, veicinot ēnu ekonomiku.

Turklāt, vecumdienās vēlēsies pretendēt uz pensiju un valsts pabalstiem, ja nonāks situācijā, kad tie būs nepieciešami.

Turpretī, darba autores arī uzskata, ka nodokļu atvieglojumu 50% apmērā varētu piemērot nepilngadīgo jauniešu vasaras darbam, kas dos iespēju strādājošajam jauniešim nopelnīt lielāku kabatas naudu. Nevar aizmirst to, ka ne visi vēlas savu vasaras brīvlaiku pavadīt veicot kādus darba uzdevumus, tāpēc vajag atbalstīt tos, kuri tiecās pēc paša godīgi nopelnītās naudas un tajā pašā laikā ar zināšanām, ka daļa no algas tiks samaksāta nodokļos. *(Atcelt iedzīvotāju ienākuma nodokli jauniešiem līdz 25 gadu vecumam! (2024)[tiešsaiste]* manabalss.lv interneta vietne)

2. Tiešsaistē pieejamās spēles un materiāli par nodokļiem

2.1 TaxEdu

TAXEDU (atvasināts no vārdiem “Tax (nodoklis)” un “Education (izglītība)” ir Eiropas Savienības pilotprojekts, kuru vasa Eiropas Parlaments un Eiropas Komisija (Nodokļu politikas un muitas savienības ģenerāldirektorāts), piedaloties valstu nodokļu iestādēm. Mājaslapa tika izveidota arī balstoties uz jaunākajiem Eiropas pilsoņu sniegto atgriezenisko saiti par mācību saturu.

Tā mērķi ir izglītēt jaunākus Eiropas pilsoņus par nodokļiem un to ietekmi viņu dzīvē, sniegtot informāciju, samazināt krāpšanu un nodokļu nemaksāšanu nodokļu jomā, sniegt informāciju par pakalpojumiem un iestādēm, kas ir pieejamas, maksājot nodokļus.

Pieejamā informācija ir pieejama dažāda vecuma grupām – bērniem, pusaudžiem un jauniešiem. Katrai mērķa grupai informācija ir aprakstīta “vienkāršā un saprotamā” valodā, atbilstoši vecumam, lai jaunās zināšanas ir vieglāk uztveramas.

Informācija tiek sniegta, izmantojot spēles, e-mācību materiālus un ar maziem videoklipiem dažādās ar nodokļiem saistītās jomās (krāpšana nodokļu jomā, ēnu ekonomika, nodokļu nepieciešamība, u.c.) izklaidējošā un saistošā veidā.

Bērniem tiek skaidrotas pamatlīstas par nodokļiem, kas tas tāds vispār ir, kādu labumu sniedz ikdienā, pusaudžiem jau vairāk detalizētāk, bet jauniešiem materiāli ir atbilstoši konkrētajai dzīves fāzei, piemēram, kad jāmaksā nodokļi, kādi nodokļi.

Informācija ir pieejama visās Eiropas Savienības valsts valodās, kas ir liels pluss šādiem materiāliem, jo, ja piemēram, Latvijā dzīvojošs jaunietis meklē informāciju par nodokļiem un zina tikai latviešu valodu, tos ir samērā grūti atrast, bez Latvijas likumiem. Mājaslapa nodrošina to, ka ieinteresētais vidusskolnieks var izlasīt sev saprotamajā valodā un uzzināt visu nepieciešamo.

Materiāli ir ne tikai tiem, kas mācās, bet arī tiem, kas māca – skolotājiem. Iekļaujot mācību stundas par nodokļiem izglītības sistēmā, ir lielākas iespējas tam, ka pusaudžiem un jauniešiem būs lielāka motivācija maksāt noteiktos nodokļus nevis palielināt ēnu ekonomiku. (Par TAXEDU(nav minēts)[tiešsaiste] Oficiālā ES tīmekļa vietne TaxEdu.Campaign.Europa.Eu)

2.2 Naudas skola

"Naudas skola" ir Latvijas Bankas ekonomiskās izglītības interneta vietne, kas sniedz skaidrojošu un izglītojošu informāciju plašai auditorijai (skolēniem, skolotājiem un visiem, kas nav speciālisti ekonomikā).

Vietne paredzēta sabiedrības informēšanai un izglītības veicināšanai finanšu pratības un ekonomikas jautājumos, tā sniedz sabiedrībai arī skaidrojošu un izglītojošu informāciju par ekonomikas jomām, kas saistītas ar centrālās bankas funkciju izpildi.

Latvijas Bankas Naudas skola ir izglītojoša vietne, tā palīdz izprast ekonomikas likumsakarības, piedāvā skatīties filmas un multimedijus par naudas lietām, klausīties ierakstus (podkāstus), pārbaudīt savas zināšanas spēlēs un uzdevumos. Ir iespēja piedalīties dažādos pasākumos un konkursos, kuros var apgūt jaunas prasmes un paplašināt savu skatījumu uz naudas un ekonomikas jautājumiem. Kā arī skolotājiem ir iespēja saņemt noderīgu informāciju mācību procesa organizēšanai.

Mājas lapā ir iespēja uzzināt par :

- Kredīti – aizņemies atbildīgi, rūpīgi izvērtējot;
- Drošība – sargā savus datus = nauda;
- Krāpšana – atpazīsti krāpnieku paņēmienus;
- Ieguldījumi – investē un liec savai naudai pelnīt;
- Pensija – rūpējies par savām vecumdienām no pirmās algas;
- Klientu aizsardzība – zini savas tiesības darījumos ar naudu;
- Apdrošināšana – samazini risku negatīvo ietekmi;
- Budžeta plānošana – kā plānot savas finanses;
- Uzkrājumi – sagatavoties neparedzētiem gadījumiem;
- Naudas darījumi – naudas darījumi, finanšu iestādes;
- Ilgtspējīgas finanses – praktiski padomi.

Naudas skolas mājaslapā ir pieejami mācību materiāli "Mana ekonomika", kas ir mācību līdzeklis, kas piedāvā apgūt ekonomikas jautājumus, kuri iekļauti vispārējās izglītības standartā sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā. Vienlaikus tā dod iespēju caur ekonomikas prizmu palūkoties uz sociāliem, valsts pārvaldības, starptautisko attiecību, kā arī uzņēmējdarbības jautājumiem, dodot iespēju tā lietotājiem pilnīgāk izprast dažādu procesu norisi individuālā, uzņēmumu, valsts un globālā līmenī. Mana ekonomika satur teorētisko pamatu, metodiskus ieteikumus skolotājiem un ilustratīvus materiālus (infografikus,

ilustrācijas, video grafikus u.c.). Tā ļauj ne vien apgūt ekonomikas teoriju, bet arī sniedz ieskatu, kā tā darbojas reālās dzīves situācijās, un palīdz nostiprināt zināšanas ar uzdevumu palīdzību. Materiāli ir sadalīti pa mācību klašu kategorijām (1.-3. klašu, 4.-6. klašu, 7.-9. klašu un 10.-12. klašu) skolēnu auditorijai.

Mana ekonomika materiāli sadalīti divās daļās:

- publiski pieejamie, kas paredzēti skolēniem un pašmācībai citiem interesentiem;
- Skolotājiem domātie, kas pieejami slēgtajā sadaļā (slēgtajai sadaļai skolotājiem iespējams pieslēgties platformās E-klase un MyKoob).

Naudasskola.lv var būt noderīga ikvienam, neatkarīgi no viņa finansiālās pieredzes vai zināšanu līmeņa, jo tā piedāvā dažādus resursus un materiālus, kas pielāgoti dažādām auditorijām un interešu grupām. Galvenais mērķis ir veicināt finanšu kompetenci sabiedrībā un palīdzēt cilvēkiem labāk saprast un pārvaldīt savus naudas resursus. Tā kā gūstot finansiālus ienākumus, ir jāmaksā nodokļi, vietne palīdz saprast, kad un kādi nodokļi ir jāmaksā. Jaunieši pilnā mērā apgūst informāciju par finansēm un nodokļiem. Katras teorijas beigās ir jautājumi uz kuriem atbildot, var saprast, kā ir apgūta viela. (*Naudas Skola* (nav minēts) [tiešsaiste] Naudasskola.lv interneta vietne)

2.3 Bing.com

Bing.com ir Microsoft izveidotā interneta meklētāja vietne, kas piedāvā lietotājiem plašu meklēšanas iespēju klāstu. To izmanto miljoniem cilvēku visā pasaulē, lai ātri un ērti varētu atrast informāciju internetā, Bing piedāvā daudzas līdzīgas funkcijas un iespējas kā citi populāri meklētāji, piemēram, Google. Tā galvenais mērķis ir nodrošināt lietotājiem visaptverošas meklēšanas iespējas, iekļaujot tekst veida meklēšanu, attēlu meklēšanu, video meklēšanu un citus pakalpojumus. Bing.com ir pieejams vairākās valodās un tiek izmantots visā pasaulē.

Viens no Bing.com galvenajiem konkurējošajiem faktoriem ir tās funkcijas, kas ļauj lietotājiem atrast informāciju ātri un efektīvi. Piemēram, Bing.com piedāvā "Snapshot" funkciju, kas sniedz ātru informāciju par konkrēto tematu, tādu kā laika ziņas, aktuālās notikumi, sporta rezultāti un citas saistītās informācijas. Turklāt Bing.com ir arī integrēta meklēšanas funkcija sociālajos tīklos, kas ļauj lietotājiem meklēt gan tīmekļa saturu, gan sociālo tīklu ierakstus vienā vietā.

Bing piedāvā daudzas funkcijas un pakalpojumus, lai nodrošinātu lietotājiem plašas iespējas meklēt un atrast informāciju tiešsaistē :

- Interneta meklēšana - Bing galvenais pakalpojums ir interneta meklēšana, kur lietotāji var meklēt informāciju par jebkuru tēmu, kā lielu priekšrocību var minēt to, ka programma uzreiz sniedzot atsaucis no kurienes ir iegūta informācija
- Attēlu un video meklēšana - Bing piedāvā plašu attēlu un video meklēšanas funkciju klāstu, ļaujot lietotājiem atrast vizuālu saturu par dažādām tēmām.
- Meklēšanas filtru un iespēju izmantošana - lietotāji var izmantot dažādus meklēšanas filtrus un iespējas, lai uzlabotu meklēšanas rezultātu precizitāti un atrastu tieši to, ko meklē.
- Tiešā meklēšana - programma piedāvā tiešo meklēšanas funkciju, kas ļauj lietotājiem veikt dažādas darbības, piemēram, veikt aprēķinus, atrast laika ziņas, pārvērst mērvienības, iegūt informāciju par sporta notikumiem un daudz ko citu, neizmantojot konkrētus tīmekļa vietņu meklēšanas rezultātus.
- Bing Rewards programma - Bing piedāvā lietotājiem iespēju piedalīties Bing Rewards programmā, kur viņi var nopelnīt punktus, veicot meklēšanas darbības, un izmantot šos punktus, lai iegūtu atlaidi vai citus ieguvumus, kas ir lielisks veids, kā piesaistīt lietotājus.

Šo aplikāciju gan skolnieki, gan arī pieaugušie var izmantot, lai palīdzētu iegūt informāciju par nodokļiem.

Meklēšana par nodokļiem - izmantojot Bing, vari meklēt specifiskus nodokļu jautājumus, piemēram, “kā aprēķināt iedzīvotāju ienākuma nodokli Latvijā” vai “kāda ir PVN likme uz preču pirkuma Latvijā”.

Atsauces uz oficiāliem avotiem - Bing var izvadīt saites uz oficiāliem valsts iestāžu mājas lapām vai likumiem, kur var atrast detalizētu informāciju par nodokļiem un nodevām

Izglītojoši raksti un ziņas - Bing piedāvā ziņas un rakstus par nodokļiem, kas var palīdzēt jauniešiem izprast šo tēmu.

Nodokļu kalkulatori - daži mājas lapu resursi, uz kuriem Bing norāda, piedāvā nodokļu kalkulatorus, kas ļauj aprēķināt nodokļus atkarībā no ienākumiem vai citiem faktoriem.

Mākslīgais intelekts spēj atbildēt uz jebkuru jautājumu, kopā ar atbildi norādot atsaucis, no kurienes ir ņemta informācija, tas ir noderīgi, jo ir svarīgi apskatīties un pārbaudīt,

vai dotā informācija vēl ir aktuāla un nav novecojusi, jo bieži vien programma “izrauļ” teikumu no konteksta un neatbilst patiesībai.

2.4 Grāmata “Mana nauda”

Ne tikai dažādas spēles ir piesaistošas jauniešiem, bet arī krāsainas un viegli uztveramas grāmatas un kā viena no tādām ir RTU asoc.prof. Gunas Ciemlejas jaunizdotā grāmata “Mana nauda”, tā ir mācību grāmata vieglā valodā par naudas jautājumiem. Grāmatas galvenā doma ir iedvesmot cilvēkus padomāt par savām finansēm un saprast vai nauda ir saistīta ar labklājību un to, kā mēs katrs dzīvojam, kā arī kā tavu labklājību spēj ietekmēt tavi lēmumi par naudu.

Grāmatā var izlasīt:

- par naudas pelnīšanu, tērēšanu un uzkrāšanu;
- kā analizēt izdevumus, veidot savu bilanci un budžetu;
- par banku pakalpojumiem, aizņemšanos un riskiem;
- ko darīt, ja nevari samaksāt savus parādus.

Šī grāmata ir lieliska iespēja ar ko sākt izzināt, kas ir nauda, tās tērēšana un dažādi nodokļi un to maksāšana. Grāmata ir mūsdienīga un attēlo tieši mūsdienu situācijas. Grāmatā ir 13 dažādas nodaļas ar kurām var iepazīties ikviens, viena no nodaļām ir saistīta ar nodokļu un nodevu jautājumiem.

Šī nodaļa sniedz padziļinātu izpratni par nodokļiem un nodevām kā būtiskiem elementiem valsts finanšu sistēmā. Nodokļi ir galvenais veids, kā valsts un pašvaldības iegūst līdzekļus, lai nodrošinātu daudzus sabiedrības vajadzīgos pakalpojumus un infrastruktūras uzturēšanu.

Viens no būtiskākajiem nodokļiem ir iedzīvotāju ienākuma nodoklis, kas tiek piemērots gan fiziskām personām, gan uzņēmumiem, un to nosaka atkarībā no ienākumu avotiem un apmēra. Darba devēji ir atbildīgi par šo nodokļu nomaksu no darbinieku algām, bet pašnodarbinātiem ir jā rūpējas par savu nodokļu nomaksu.

Nekustamā īpašuma nodoklis ir vēl viens būtisks nodoklis, kas tiek maksāts par nekustamā īpašuma īpašumtiesībām. Tas ir svarīgs ienākumu avots pašvaldībām, bet bieži vien var būt dažādas atlaides vai izņēmumi, kas atkarīgi no nekustamā īpašuma veida un novietojuma.

Pievienotās vērtības nodoklis (PVN) ir nodoklis, kas tiek iekasēts no preču un pakalpojumu pirkšanas un pārdošanas. Tas ir iekļauts produktu cenā un tiek atskaitīts valstij.

Akcīzes nodoklis ir papildu nodoklis, kas tiek piemērots uz noteiktām precēm, piemēram, alkoholam, tabakai un degvielai.

Svarīgs elements ir arī gada ienākumu deklarācijas iesniegšana, kas ir obligāta dažos gadījumos, piemēram, ja tiek veikta saimnieciskā darbība vai ir saņemti ienākumi, no kuriem nav nomaksāti nodokļi. Tas ļauj individuāliem iedzīvotājiem precīzi deklarēt savus ienākumus un izdevumus, iespējams, atgūt daļu no nodokļiem, kas ir samaksāti par noteiktiem izdevumiem, piemēram, veselības aprūpes vai izglītības jomā.

Turklāt ir svarīgi apzināties arī nodevu jēdzienu, kas ir izdevumi, ko piemēro gan valsts, gan pašvaldības. Tās var būt par dažādiem pakalpojumiem vai atļaujām un var būt dažādas atkarībā no konkrētās valsts vai pašvaldības noteikumiem.

Jauniešiem neinteresē lasīt likumus ar sarežģītiem terminiem un dažādiem likumu izpildes nosacījumiem, tieši tāpēc šī grāmata ir aktuāla jauniešiem, jo ir uzrakstīta “vieglā” valodā un sniedz svarīgas zināšanas par nākotni.

Iepriekš minētais ir tikai maza daļa no visa tā, ko var uzzināt par naudu Gunas Ciemlejas grāmatā “Mana nauda”. (Guna Ciemleja (2024) *Mana Nauda. Mācību grāmata vieglajā valodā* [tiešsaiste] EBooks.RTU.lv interneta vietne)

2.5 Informācijas avotu salīdzinājums

Lai vieglāk būtu saprast, cik noderīgi ir bezmaksas pieejami materiāli par nodokļiem, tika izveidota tabula ar septiņiem kritērijiem (*1.tabula*) pēc kuriem, darba autores orientēsies, kādus materiālus labāk ir jāiesaka jauniešiem, lai iegūtu zināšanas par nodokļiem.

1.tabula

Random tabula

Tabula Pieejamo informācijas avotu salīdzinājums

Kritērijs	TaxEdu	Naudas skola	Bing.com	Mana nauda
Viegli saprotama informācija	x	X	x	x
Informācija ir aktuāla	x	X		x
Ir daudz attēlu, piemēru	x	X		x
Kontroljautājumi par teoriju	x	X		
Pieejamība internetā (bezmaksas)	x	X	x	x

Pieejama vairākās valodās	x		x	
Atbilst Latvijas nodokļiem		X		x

Skatoties uz iegūtajiem rezultātiem, var secināt, ka TaxEdu, Naudas skola un Mana nauda ir vieni no noderīgākajiem izglītojošajiem materiāliem par nodokļiem priekš jauniešiem, jo praktiski atbilst visiem minētajiem kritērijiem, jaunieši var bezmaksas iegūt sev nepieciešamo informāciju vieglā un saprotamā valodā.

2.6 MobilityEra

“MobilityEra” ir galda spēle, kas māca par finanšu būtību jautrā un saistošā veidā. Spēles mērķis ir uzkrāt “happy points” (HaPs). Katram spēlētājam ir nepieciešams vismaz viens “Health point” (HeP), lai izdzīvotu. Spēlētājs, kurš pirmais sasniedz finišu, saņem trīs papildus “Happy points” un beidz spēli. Spēlētājs ar lielāko “Happy points” skaitu ir uzvarējis spēli.

Spēles noteikumi:

Spēlei ir četras puses (zilā, sarkanā, zaļā un dzeltenā), kas pārstāv četrus galvenos punktus ziemeļos, austrumos, dienvidos un rietumos. Tie atbilst četriem dzīves posmiem – jaunatne, pusmūžs, briedums un vecumdienas.

Katrs laukums uz galda parāda spēlētāja vecumu. Spēle sākas 11 gadu vecumā un beidzas 99 gadu vecumā. Pārejot visās jomās, spēlētājs strādā dažādās valstīs un nopelna naudu, ko sauc par “European Currency Units”(ECUs). Tāpat kā dzīvē, spēlējot vecumu, būs jāmaksā nodokļi par nopelnītajiem ienākumiem. “Mobility Era” spēle ir aprīkota arī ar karti. Spēli var spēlēt līdz pieciem spēlētājiem. Lai izspēlētu spēli, tas aizņem aptuveni 60-90 minūtes. Spēlētāji uzzina vērtīgu informāciju par Eiropas Savienības dalībvalstīm, tostarp katras dalībvalsts ienākuma nodokļu līmeņiem.

Spēles mērķis ir parādīt to, ka mācīšanās par finansēm, nodokļiem un pilsoniskajiem pienākumiem var būtu jautra un interesanta. Galda spēle arī tika izspēlēta ar vidusskolniekiem, lai veicinātu saistošāku mācīšanos, un lai sasniegtu labākus rezultātus. Jaunieši arī atzīst to, ka uz spēlēm balstīta mācīšanās kļūst aizvien populārāka un saistošāka, iegūtā informācija ilgāk paliek atmiņā. (*MobilityEra* (nav minēts)[tiešsaiste] MobilityEraGame.com interneta vietne)

3. Izglītojošās nodarbības par nodokļiem vidusskolniekiem

Studiju projektā darba autore nolēma, ka darba ietvaros ir nepieciešams veikt dažādus uzdevumus. Viens no uzdevumiem bija iegūt informāciju no vidusskolēniem par to, cik daudz viņi ir zinoši par Latvijas Republikas nodokļiem, to sadalījumu, procentu likmēm, kā arī ar jauniešiem izspēlēt spēli par nodokļiem. Priekš praktiskās daļas realizēšanas, darba autore vienojās, kā tiks organizētas nodarbības ar vidusskolēniem, kas tajās nodarbībās notiks, kā arī kurā konkrētajā vidusskolā tiks veikts pētījums.

3.1 Nodarbības organizēšana

Autore izlēma, ka dosies veikt pētniecisko daļu uz Rīgas Itas Kozakevičas Poļu vidusskolu. Šī skola tika izvēlēta, jo viena no darba dalībniecēm ir šīs skolas absolvente, kā arī šī skola ir ļoti pretimnākoša un ar prieku ļāva tikties ar vidusskolēniem. Sakarā ar to, ka šajā skolā nav liels skolēnu skaits, bija vieglāk iegūt kvalitatīvu informāciju, kā arī detalizētāk apstrādāt iegūtos datus. Tika aptaujāti 10., 11. un 12. klases vidusskolēni, balstoties uz to, ka šajā vecumā jaunieši sāk domāt par savu nākotni, ko darīs pēc skolas absolvēšanas, un kāda ir “pieaugušo dzīve”, kurā nodokļi ir neatņemama sastāvdaļa.

Praktiskās daļas sākumā, tika ievākta informācija, par to, ko vidusskolnieki zin par nodokļiem un to būtību, tika izveidota aptauja, izmantojot aptauju redaktoru Google.docs piedāvājumus. Tika uzdoti divpadsmit jautājumi (*skat. 2.tabula*), no kuriem deviņi bija atvērtā tipa jautājumi, viens ar vairāku atbilžu variantiem un divi ar vienu izvēlē (pareizo) atbildi:

2.tabula

Aptaujas jautājumi

Nr.	Jautājums	Atbildes veids
1.	Kas pēc jūsu domām ir nodoklis?	Atvertais
2.	Kāpēc ir nepieciešami nodokļi?	Atvertais
3.	Pēc jūsu domām, cik nodokļu ir Latvijā?	Atvertais
4.	Kam piemēro PVN? (Pievienotās vērtības nodokli)?	Atvertais

5.	Kam piemēro IIN (Iedzīvotāju ienākuma nodokli)?	Atvertais
6.	Kas ir Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas?	Atvertais
7.	Ko jūs saņemat, maksājot VSAOI?	Atvertais
8.	Kādi nodokļi pastāv Latvijā	Atbilžu varianti: a)Tiešie nodokļi, b)netiešie nodokļi; c)tiešie un netiešie nodokļi; d)obligātie un izvēles; e) nav konkrēta iedalījumu
9.	Ar akcīzes nodokli apliek...	Vairāki atbilžu varianti: Alkoholiskas dzērienus; Tabakas izstrādājums; Kafiju; Naftas produktus un dabasgāzi; Tabakas aizstājējproduktus (e-cigaretes); Medikamentus; Apģērbu un apavus; Pārtikas produktus; Neviena no piedāvātā.
10.	Kādus Latvijas nodokļus esi zinājis jau iepriekš	Atvertais
11.	Cik daudz par nodokļiem tu jau zini	Atvertais
12.	Vai tu esi ierīsties uzzināt par nodokļiem, nekā zini pašlaik	Atbilžu varianti: a) Jā, b) Nē, c) Cita atbilde

Kopumā tika saņemti 52 anonīmi viedokļi un atbildes. Atvērtā jautājumu atbildes darba autores izanalizēja un gala rezultātā vienādās un līdzīgās atbildes apvienoja vienā atbildē, saglabājot to domu.

3.2 Nodarbības darba gaita

Tikai pēc atbilžu izskatīšanas, vel neveicot padziļinātu analīzi, tika izdarīti secinājumi par to, ko vidusskolēniem varētu pastāstīt par Latvijas nodokļiem, par kādiem, un kā viņus motivēt tos pētīt tālāk, bez papildus nodarbībām.

Pirms tikšanās ar izvēlētajām klasēm, tika izrunāts ar izvēlēto skolas administrāciju, kurā dienā un laika periodā būs iespēja tikties ar vidusskolniekiem. Tika piedāvāts 2024.gada 29.februāris, autorēm tika piešķirtas 4(četras) mācību stundas. Diena bija saplānota tā: 4(ceturtais) stundas laikā (10:45-11:25) bija tikšanās ar 12.klasi, 5(piektās) stundas laikā (11:55-12:35) ar 11.klasi, 6(šeštās) stundas laikā (12:45-13:20) ar 10.klasi un 8(astotās) stundas laikā (14:34-15:15) kopā ar 10. un 11. klasēm tika izpelēta galda spēlē ar nosaukumu

“Mobility Era”. Tika izvēlēta šī spēlē, jo tieši tā palīdz izprast nodokļu darbību, kā arī uzzināt kaut ko jaunu par Eiropas Savienības nodokļu politiku. (tālāk darbā- ES).

Priekš katras klases bija sastādīta viena un tā pati darba gaita. Stundas sākumā vidusskolnieki tika iepazīstināti ar darba autorēm - no kuras universitātes, fakultātes un studiju programmas, kā arī tika pastāstīts, kāpēc šīs stundas ir nepieciešamas, lai darba autores varētu realizēt savus saplānotos uzdevumus priekš pētnieciskās daļas studiju projekta ietvaros. Kad skolnieki tika iepazīstināti ar darba autorēm un mērķiem, tad nākamais punkts bija prezentēt prezentāciju, kas tika izveidota PowerPoint programmā. (skat.3.tabulu)

3.tabula

PowerPoint prezentācijas saturs

Nr.	Slaida nosaukums	Apraksts
1.	Nodokļi	Iepazīstināšana ar darba autoru dalībniekiem; universitāte nosaukums, fakultāte, institūts, katedra, studiju programmas nosaukums.
2.	Nodoklis ir...	Četros punktos uzrakstīts, kas ir nodokļi, to nepieciešamība, pozitīvie fakti par tiem: “Nodoklis ir obligāts maksājums, noteikts ar likumu”; “Jūsu vecmamma un vectēva pensija, drošība, infrastruktūra, jaunas skolas un slimnīcas”; “Bezmaksas izglītība, medicīna” un “Jūsu nākotnē”,
3.	Nodokļi...	Trijos punktos uzrakstīti, kādi viedokļi ir maldinoši un kuriem labāk neticēt: “Nodoklis ir neobligāts maksājums un cilvēks var to maksāt, kad grib”; “Cilvēku un viņu finanšu kontrole” un “Naudas zagšana no parastajiem cilvēkiem”
4.	Kāpēc nepieciešami nodokļi?	Aprakstīts, ko cilvēki saņem, maksājot nodokļus, ka arī minētas dažādas sabiedrības vajadzības, kuras var nodrošināt tikai ar nodokļu maksājumu palīdzību. Bija minēti tādas vajadzības, kā: slimnīcas, skolas, ceļu remonts, profesijas, kurām maksā algu no nodokļiem, bezmaksas veselības pārbaudes
5.	Latvijā ir 14 nodokļi	Saraksts tikai ar nodokļu nosaukumiem, ka arī mutiski tika minēts, kuri nodokļi būs izskatīti konkrētāk
6.	Kas ir PVN?	Nodoklis, kuru maksā preču vai pakalpojumu gala patērētājs”, kā arī doti dažādi piemēri, lai skolniekiem

		būtu vieglāk saprast, kurā brīdī sabiedrība maksā PVN. Tāpat tika uzskaitītas nodokļa likmes - standartlikme un samazinātas trīs un kurā brīdī tās tiek piemērotas
7.	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis, jeb IIN	Tika aprakstīts, kuri ienākumi tiek aplikti ar nodokli un kāpēc cilvēkam jāmaksā, par ienākumu veidiem un progresīvo nodokļu likmi, kā tā mainās no ienākumu lieluma
8.	Kas ir VSAOI?	Minēti daži apdrošināšanas pakalpojumi, kurus dabū iedzīvotājs, maksājot šo nodokli, kā arī likmes – cik valsts budžetā iemaksā darba ņēmējs no savas alga un cik darba devējs
9.	Akcīzes nodoklis	Aprakstīts, kā šis nodoklis tiek piemērots noteiktām preču grupām, kas kaitē cilvēka veselībai un apkārtējajai videi, un kas nav pirmās nepieciešamības preces. Saraksts sastāvēja ar konkrētām precēm: alkohols, tabakas izstrādājumi, naftas produkti, kafija, dabasgāze, bezalkoholiskie dzērieni, šķidrums priekš e-cigaretēm, tabakas aizstājējprodukti;
10.	Nodokļu veidi	Divās kolonās sadalīti Latvijas Republikas tiešie un netiešie nodokļi, aprakstīta to atšķirība
11.	RTU karjeras diena 2024	Tika noreklamēta izstāde “RTU karjeras diena 2024” - kurā datumā, laiks un konkrēta vieta, kāpēc ir vērts apmeklēt, kā pasākuma apmeklēšana var ietekmēt izvēlēties nākotnes profesiju. Tika izveidots QR-kods, kuru skolnieks varēja nofotografēt caur mobilo telefonu, lai uzreiz atvērtos pareizā mājaslapa ar izstādes aprakstu
12.	Kahoot	Autoru izveidotā tiešsaistes aptauja/spēle, kuras mērķis bija pārbaudīt, cik skolnieki uzmanīgi klausījās un vai ieguva jaunas zināšanas par nodokļiem

Lielākajai daļai jauniešu patīk tādas interaktīvas nodarbības, jo viņi var parādīt ne tikai savas zināšanas, bet arī pati spēle aizrauj un vēlas atbildēt pēc iespējas ātrāk pareizi, jo tika izmantota shēma, kurā, ja spēles dalībnieks atbild pareizo atbildi ātrāk par citiem, viņam tiek piešķirts lielāks punktu skaits. Tāda shēma rada interesi un azartu skolniekam, kā arī palīdz iegaumēt tikko pastāstīto informāciju. Spēles viktorīnā bija uzdoti 11 jautājumi no kuriem 9 bija ar trīs vai četriem atbilžu variantiem, un 2 jautājumi ar atbildēm “Pareizi” vai “Nepareizi”. (skat.4.tabulu)

Kahoot spēles jautājumi

Nr.	Jautājums
1.	Nodoklis ir...
2.	Kāpēc nepieciešami nodokļi?
3.	Cik nodokļu ir Latvija?
4.	PVN maksā preču/pakalpojumu gala patērētājs?
5.	Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (IIN) apliek...
6.	Kāpēc nepieciešami VSAOI maksājumi?
7.	Latvijā pastāv tiešie un netiešie nodokļi
8.	Ar akcīzes nodokli apliek...
9.	Vai Tu būsi 8. martā “RTU karjeras diena”?
10.	Vai šī spēle Tev bija noderīga?
11.	Uzzināji ko jaunu par nodokļiem?

Kad jau “KAHOOT” tika izspēlēts, tika izrunāti jautājumi, uz kuriem lielākā daļa no klases atbildēja nepareizi, kā arī pamatoti un paskaidroti vēlreiz, kura ir pareizā atbilde. Tad skolnieki bija uzaicināti pie galdiem, uz kuriem jau bija sagatavota galda spēle “Mobility Era”, kas jau iepriekš minēta studija projekta ietvaros.

Spēles sākumā skolēniem bija diezgan grūti saprast spēles noteikumus un būtību, jo viņi to redzēja pirmo reizi, turklāt spēle bija angļu valodā, tieši tāpēc tiem, kuriem nav spēcīga šīs valodas zināšanas no sakuma spēle nepatika. Mūsu grupa šo paredzēja, gatavojoties nodarbībām, tāpēc noteikumus jau iepriekš iztulkojām latviešu valodā un izstāstījām visiem, lai katram būtu priekšstats, kā spēlēt šo galda spēli.

Universitāte deva atļauju darba autorēm paņemt šo galda spēli, lai izspēlētu ar vidusskolniekiem. Rezultātā izdevās realizēt 4 spēļu galdus. Puse no skolēniem spēlēja komandā 2 cilvēki, ar vienu figūru uz spēles laukuma, jo visi gribēja spēlēt kopā ar klasesbiedriem, bet spēles otrajā daļā katrs spēlēja patstāvīgi ar savu figūru. Spēle ilga aptuveni 1 stundu, un, neskatoties uz to, ka mācību stunda jau beidzās, un jau 20 minūtes tie varēja doties prom, skolēni bija ārkārtīgi ieinteresēti un gandarīti, ka viņiem tika dota šāda iespēja iepazīties ar šo spēli. Visi bez izņēmuma bija aizrautīgi un spēlēja pēc noteikumiem.

Brīžiem mums tika uzdoti jautājumi par to, kā rīkoties kādā no situācijām spēles laikā, taču tas nekādā veidā nemazināja skolēnu interesi.

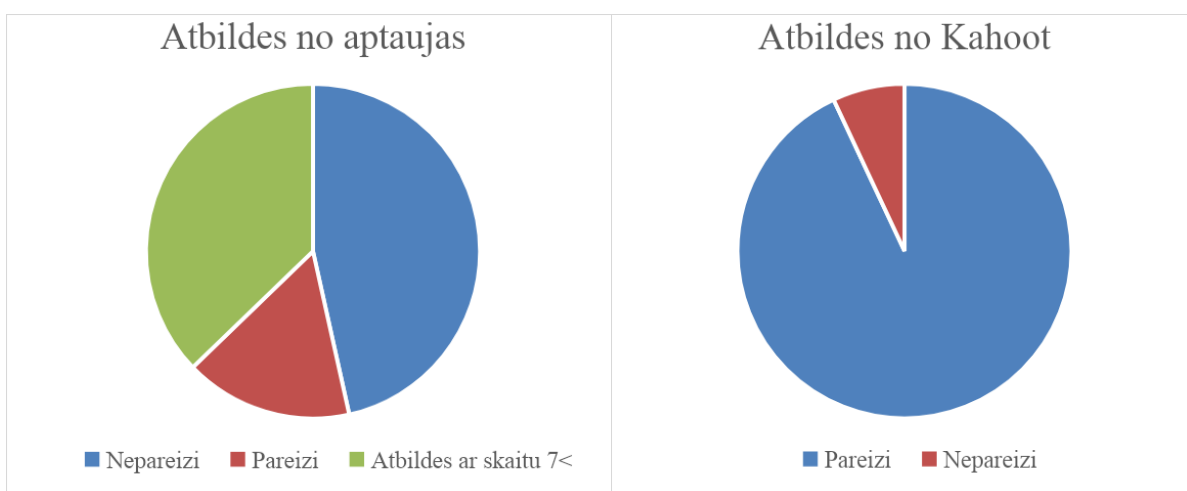
Pēc spēļu beigām vidusskolai tika uzdāvināts viens no “Mobility Era” galda spēles eksemplāriem, lai brīvajā laikā varētu turpināt spēlēt, kā arī skolas bibliotēkai tika pasniegta dāvana grāmatas veidā ar nosaukumu “Nodokļi”, kuras autors ir RTU asociētais profesors Māris Jurušs, ar parakstu.

3.3 Aptaujas atbildes analīze

Kā jau bija minēts darbā iepriekš, kopumā no aptaujas bija saņemtas 52 anonīmas atbildes, un pateicoties “Kahoot”, katras spēles atbildes tiek saglabātas, lai varētu salīdzināt skolēnu zināšanas pirms un pēc nodarbībām. Diemžēl atbilžu skaits bija nedaudz atšķirīgs, jo praktiskajā daļā nebija visi skolēni un kopumā sanāca 43 atbildes no “Kahoot”. Neskatoties uz to, mūsu grupa izveidoja atbilžu analīzi, samazinot atbilžu skaitu pirmajai aptaujai, lai abās aptaujās atbilžu skaits būtu 43, lai pēc iespējas precīzāk tiktu novērtētas zināšanas pirms un pēc.

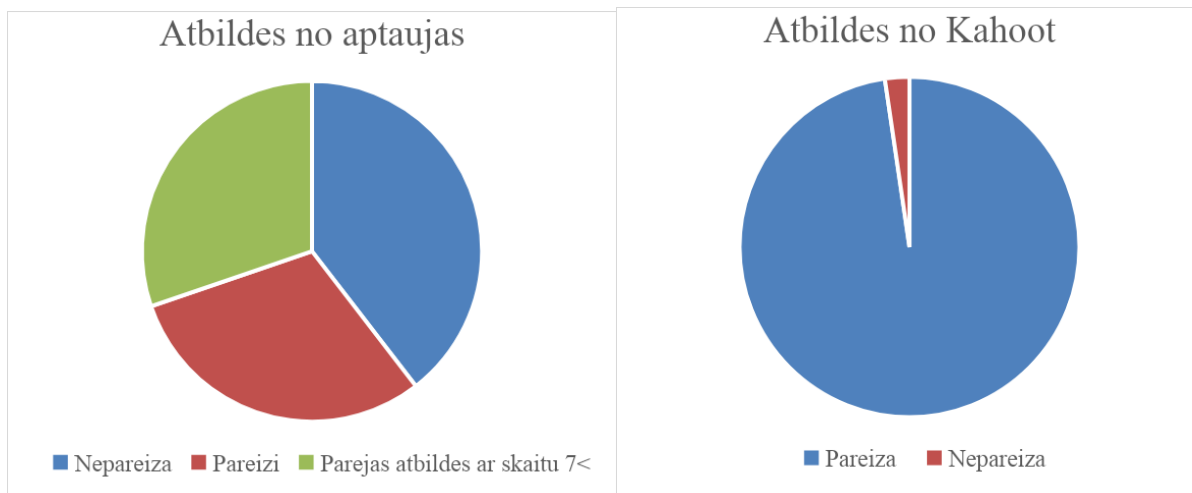
Mūsu grupas mērķis bija salīdzināt skolnieku zināšanas par nodokļiem pirms un pēc mūsu nodarbības, tāpēc tika salīdzināti līdzīgie jautājumi.

Pirmais jautājums gan aptaujā, gan spēlē bija - kas ir nodoklis. Skatoties uz atbildēm no aptaujas, 16 cilvēki (31%) uzrakstīja nepareizu atbildi, bet jau nākamie 16 cilvēki (31%)

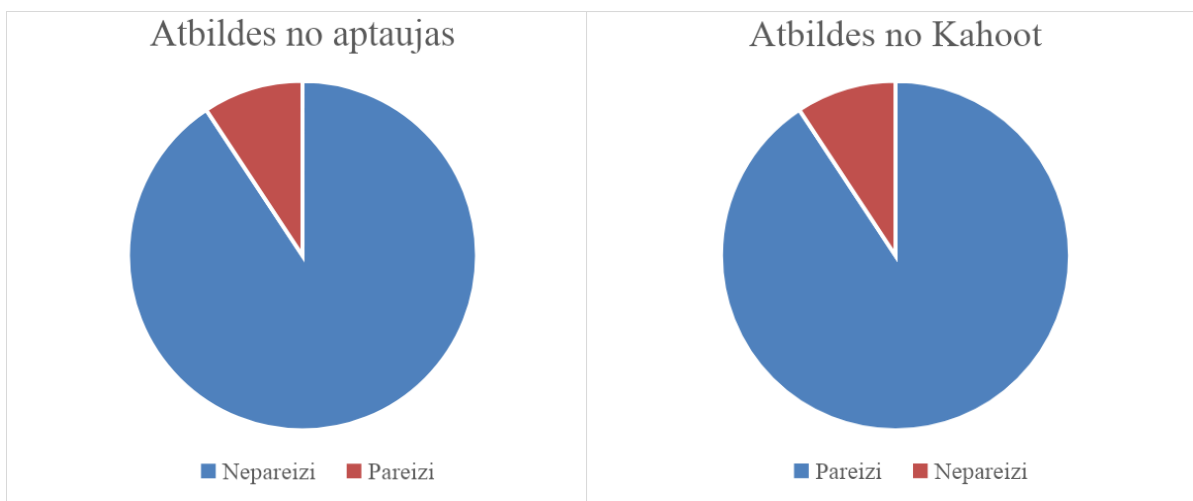

atbildēja pareizi, 11 atbildes bija pareizas tikai daļēji. Salīdzinot to pašu jautājumu pēc nodarbības jau 37 cilvēki (84%) atbildēja pareizi. Tāda procentu starpība, jau parāda, ka skolniekiem ir parādījis vispārīgs priekšstats par nodokļiem.

Nākamais jautājums bija “Kāpēc ir nepieciešami nodokļi?”. Balstoties uz aptauju 20 cilvēki (38%) atbildēja, ka viņi nezina, kam nepieciešams un pārējās 23 atbildes (62%) bija daļēji pareizas. Pēc nodarbības lielai daļai skolēnu uzlabojās zināšanas par to, kāpēc nodokļi ir nepieciešami, jo 42 cilvēki (98%) atbildēja pareizi.

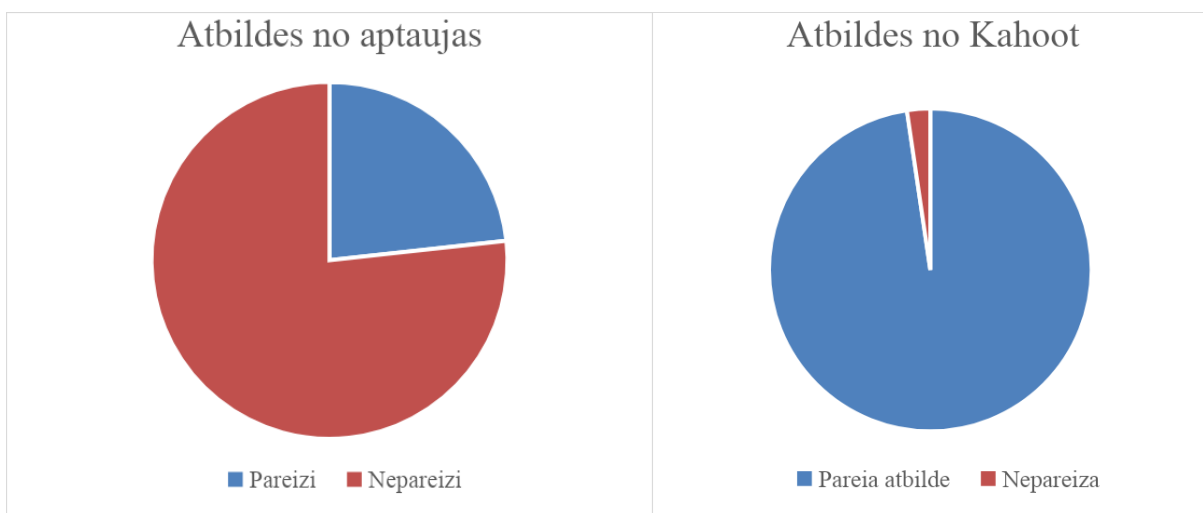

Jautājumā par nodokļu skaitu ir tiešam redzama starpība, jo sākumā tikai 9 cilvēki (21%) no 43, atbildēja pareizi. Kad šis jautājums bija uzdots pēc nodarbības, pareizi atbildēja 39 cilvēki (91%).

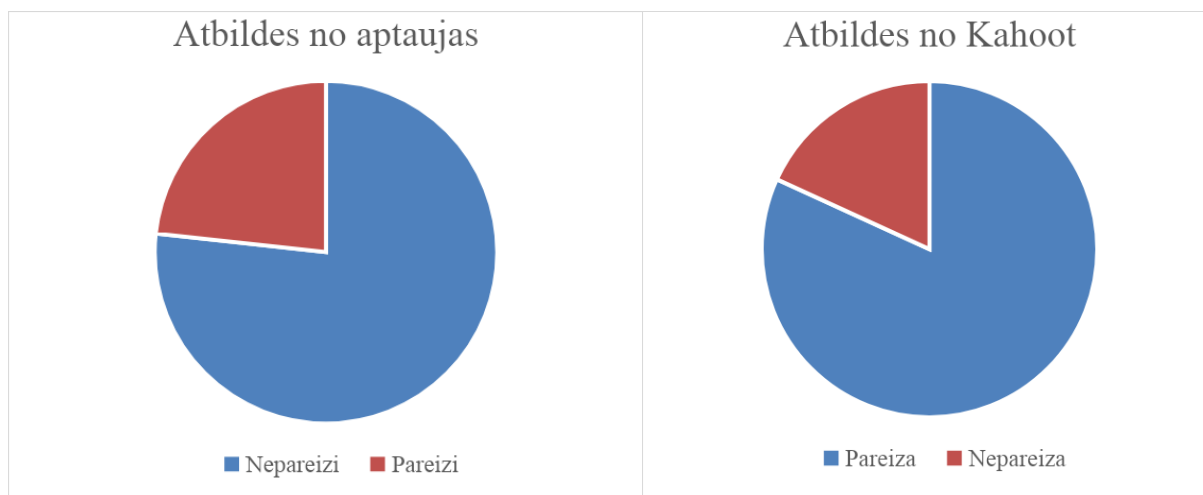

Runājot jau par konkrētiem nodokļiem mūsu grupa izveidoja hipotēzi, ka lielākā daļa no skolniekiem nebūs informēti par PVN, IIN, VSAOI un Akcīzes nodokli, jo mācību tēmas, kuras būs saistītas ar nodokļiem ir tikai 12.klases mācību materiālos.

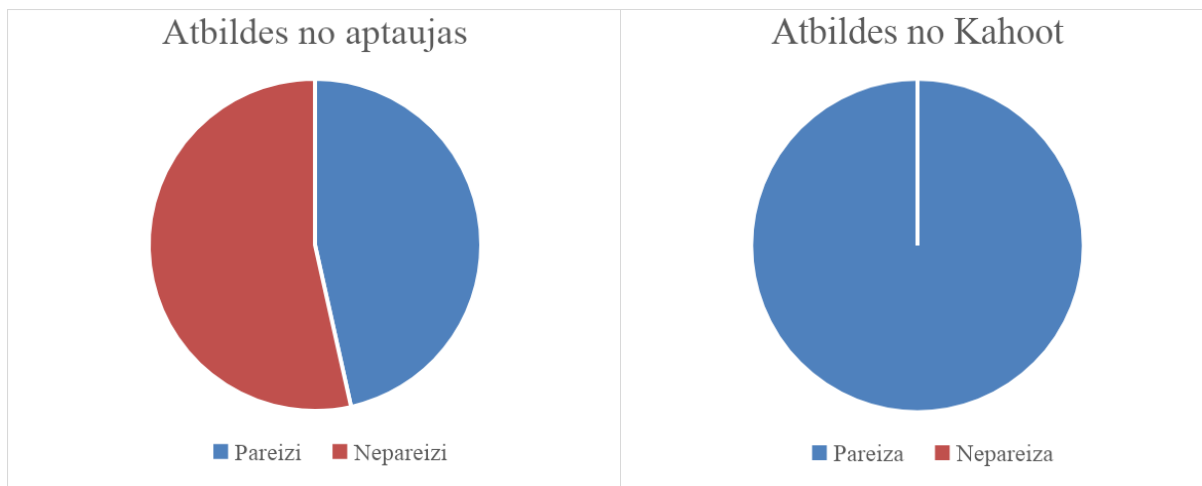
Uz jautājumu par "Kam piemēro PVN" 23 skolnieki (53%) atbildēja ka nezina, 12 (28%) atbildēja pilnīgi pareizi, 8 skolnieki (19%) daļēji pareizi, ar variantiem "Inflācijai" un "Pirkumiem veikalos". Jau skatoties uz rezultātiem pēc nodarbības, jau visi 43 skolnieki (100%) atbildēja pareizi.

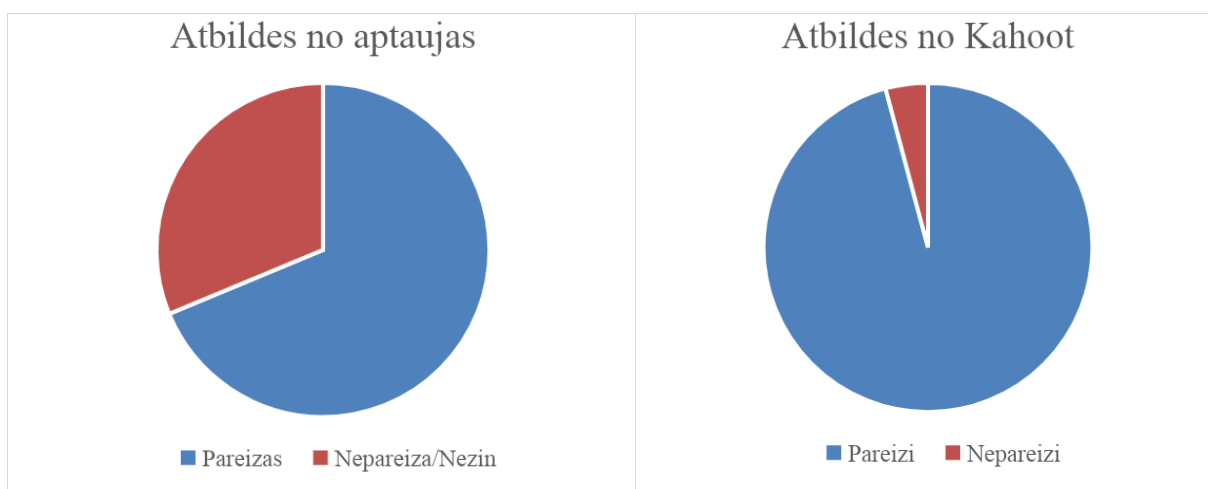
Ar jautājumu "Kam piemēro IIN" ir līdzīga situācija. 20 cilvēki (39%) atbildēja ka nezina, 17 cilvēki (32%) atbildēja nepareizi, rakstīja, ka piemēro vienkārši iedzīvotājam, līdz ar to šīs atbildes summējās kopā 27 cilvēki (71%) atbildēja nepareizi, un tikai 15 cilvēki (29%) atbildēja pareizi, ka iedzīvotāja ienākumiem. Pēc "Kahoot" rezultātiem jau 36 cilvēki (84%) atbildēja pareizi, ka IIN piemēro cilvēka gūtajiem ienākumiem un pārējie 16% atbildēja nepareizi.

Jautājumā “Kas ir VSAOI” sākotnēji jau skolēni bija informēti un atbildēja pareizi, tikai 15 cilvēki (29%) atbildēja nepareizi, 37 cilvēki (71%) atbildēja pareizi. Var secināt, ka skolniekiem jau bija priekšstats par to, kas ir VSAOI Otrajā aptaujā, uz jautājumu par VSAOI visi 43 cilvēki (100%) atbildēja pareizi.

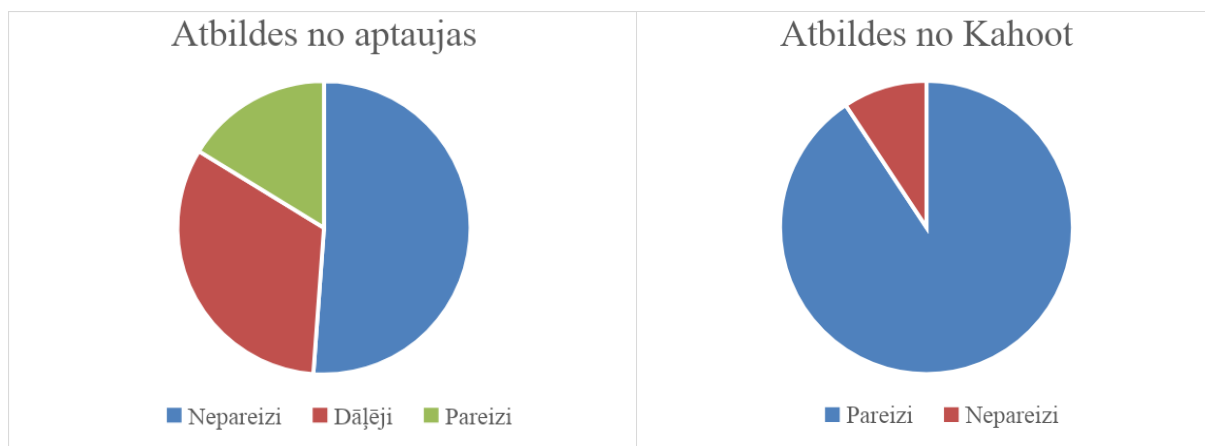

Ar jautājumu “Kādi nodokļi pastāv Latvijā” daļa no skolniekiem atbildēja pareizi, 24 cilvēki (46%) uzrakstīja ka pastāv tiešie un netiešie. Pārējie 28 cilvēki (54%) atbildēja nepareizi. Otrajā aptaujā rezultāti bija labāki, jau 42 cilvēki (98%) atbildēja pareizi.

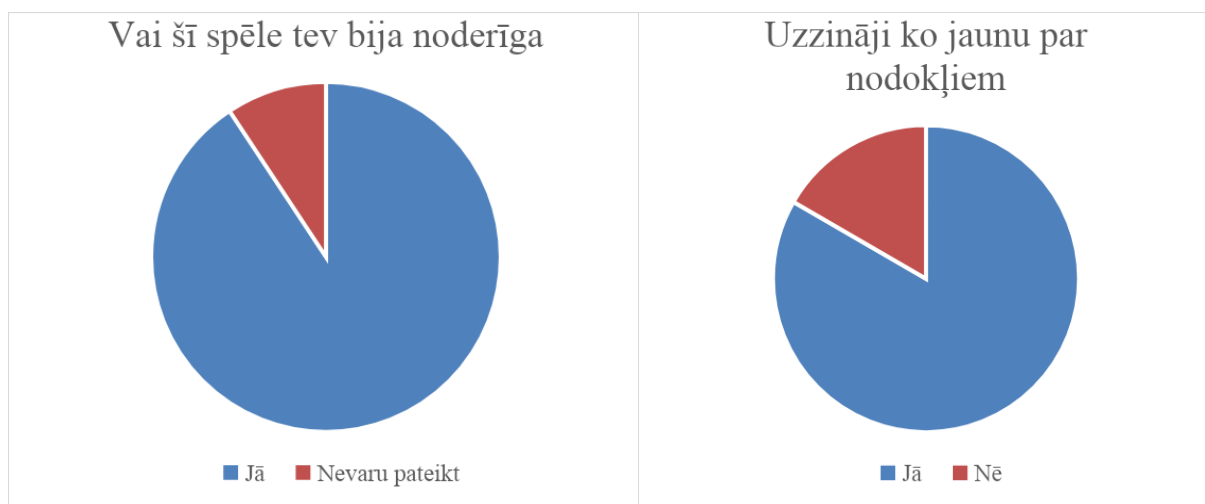

Atbildes uz jautājumu par akcīzes nodokli bija jau piedāvātas, tāpēc atbildes tika sadalītas 3 grupās: Nepareizi atbildēja 25 cilvēki(48%); 17 cilvēki (33%) daļēji pareizi; 10

cilvēki (19%) atbildēja pareizi. Aptaujā no “Kahoot” pareizi par akcīzes nodokli atbildēja 39 cilvēki (91%).

Pēdējie jautājumi bija tādi, lai uzzinātu, vai jauniešiem vispār tas ir nepieciešams un ir interese. Uz jautājumu “Vai šī nodarbība tev bija noderīga?” 39 cilvēki (91%) atbildēja “Jā” un tikai 4 cilvēki (9%), kā vel nevar pateikt. Uz jautājumu “Uzzināji ko jaunu par nodokļiem” 39 cilvēki (91%) atbildēja “Jā” un tikai 4 (9%) atbildēja “Nē”

Pēc mūsu veiktās aptaujas mūsu grupa veica analīzi. Skatoties uz pareizām un nepareizām atbildēm no pirmās aptaujas, mūsu grupa secināja, ka 12. klase ir zinošāki par nodokļiem nekā 11. un 10. klase, jo 12.klases mācību materiālos ir pieejamas tēmas, kas ir saistītas ar nodokļiem, kā arī 11.klases un 12.klases skolēni ir lielākoties pilngadīgi un viņiem ir lielāka pieredze strādājot, kur viņi tiešā veidā saskaras un nodokļiem.

3.4 Pašnovērtējums

Jau pirms nodarbības sākuma bija diezgan laba sajūta, ka viss noritēs labi un ka starp darba autorēm un skolēniem nebūs nekādu grūtību vai pārpratumu.

12. klase uzmanīgi klausījās teiktajā, un nebija neviena skolēna ar telefonu rokās, kad tas nebija nepieciešams. Tā kā viņi jau bija apguvuši tēmu par nodokļiem, šī nodarbība bija kā atkārtojums vienkāršākā valodā un arī ar interaktivitāti. Pat pēc nodarbības daži skolēni pienāca un teica, ka tā bijusi viņiem interesanta un daži ar nodokļiem saistīti jautājumi viņiem kļuvuši daudz skaidrāki.

Arī 11. klases skolēni bija diezgan ieinteresēti apgūt šo tēmu, un pat prezentācijas laikā viņi uzdeva sev interesējošos jautājumus. Viņiem īpaši patika Kahoot testa spēle, jo viņi ar sajūsmu pārspēja viens otru, kas nozīmē to, ka viņiem bija diezgan labi palikušas atmiņā tikko iegūtās zināšanas.

10. klasē nelielas grūtības radās tikai brīdī, kad skolotāja, kuras klase un kabinets bija aizņemts uz šo stundu, iznāca no tās un bija jāpievērš skolēnu uzmanība. Darba autores paskaidroja, ka tas viņiem būs diezgan noderīgi nākotnē un "pieaugušo dzīvē" nodokļu dēļ neradīsies negaidītas problēmas. Tālāk nodarbības vadīšana turpinājās bez problēmām.

Galda spēles laikā patiešām abas klases, 10. un 11. Bija ieinteresētas izmēģināt kaut ko līdzīgu. Sākotnēji vienīgā grūtība bija likt katram no skolēniem saprast.

Kopumā stāstīt vidusskolniekiem ir viegli, ja viņus ieinteresē paša procesā, veidojot prezentāciju ar aktuāliem attēliem, brīžiem pat smieklīgiem un uzjautrinošiem. Kahoot spēle

arī lieliski pārbauda skolēnu zināšanas un spēju ātri un pareizi atbildēt uz jautājumu.

4. Secinājumi un priekšlikumi

Darba autores, rakstot studiju projektu par izglītojošām spēlēm un materiāliem par nodokļiem, nonāca pie sekojošajiem secinājumiem:

1. Tiešsaistē pieejamās izglītojošās spēles un materiālus par nodokļiem ir diezgan grūti atrast, jo lielākoties, informācija jau ir novecojusi, nav attiecināma tieši uz Latvijas Republikas nodokļiem.
2. Lielākā daļa jauniešu, pirms izglītojošās nodarbības nemaz nezināja par pieejamajiem materiāliem, var secināt, ka šie avoti nav pietiekami popularizēti jauniešu vidū.
3. Vidusskolniekiem interese par nodokļiem sāk parādīties tikai tad, kad tie gūst savu pirmo oficiālo algu.
4. Pēc praktiskās nodarbības ar vidusskolēniem tika izrādīta interese, gūt vairāk zināšanas par nodokļu būtību, kāpēc tie ir nepieciešami, kur tie nonāk, uzdodot papildus jautājumus pēc prezentācijas.
5. Skolēni tāpat arī atzina, ka iegūt zināšanas spēļu veidā ir daudz vieglāk un aizrautīgāk, nekā mācoties no mācību grāmatām.

Autores tāpat arī izvirzīja priekšlikumus:

1. Vidusskolās vairāk stāstīt par pieejamajiem bezmaksas materiāliem par nodokļiem, kas palīdzētu skolēniem atrast informāciju no oficiālām un pārbaudītām interneta vietnēm.
2. Reizi mēnesī novadīt mācību stundu par populārākajiem nodokļiem Latvijā, kāpēc tie nepieciešami, ko nodrošina šī nodokļa maksāšana. Tāpat arī stāstīt, cik svarīgi ir godprātīgi maksāt nodokļus, nevairojot ēnu ekonomiku.
3. Biežāk piedāvāt izspēlēt spēles, kas ir par finansēm un nodokļiem, jo kā jau iepriekš tika minēts, spēles laikā iegūtā informācija ilgāk paliks atmiņā jauniešiem.

5. Izmantotās literatūras un avotu saraksts

1. *Atcelt iedzīvotāju ienākuma nodokli jauniešiem līdz 25 gadu vecumam!* (2024)[tiešsaiste] manabalss.lv interneta vietne [skatīts 2024.gada 02.aprīlī]. Pieejams: <https://manabalss.lv/atcelt-iedzivotaju-ienakuma-nodokli-jauniesiem-lidz-25-gadu-vecumam/show>
2. Guna Ciemleja (2024) *Mana Nauda. Mācību grāmata vieglajā valodā* [tiešsaiste] EBooks.RTU.lv interneta vietne [skatīts 2024.gada 22.martā]. Pieejams: <https://ebooks.rtu.lv/product/mana-nauda-macibu-gramata-vieglaja-valoda/>
3. *Ja bērns vai pusaudzis strādās algotu darbu* (2023) [tiešsaiste] lvportals.lv interneta vietne [skatīts 2024.gada 21.martā]. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/352193-ja-berns-vai-pusaudzis-stradas-algotu-darbu-2023>
4. *MobilityEra* (nav minēts)[tiešsaiste] MobilityEraGame.com interneta vietne [skatīts 2024.gada 1. aprīlī]. Pieejams: <https://mobilityeragame.com/>
5. *Naudas Skola* (nav minēts) [tiešsaiste] Naudasskola.lv interneta vietne [skatīts 2024.gada 29.martā]. Pieejams: <https://www.naudasskola.lv/lv>
6. *Par TAXEDU*(nav minēts)[tiešsaiste] Oficiālā ES tīmekļa vietne TaxEdu.Campaign.Europa.Eu [skatīts 2024.gada 17.martā]. Pieejams: <https://taxedu.campaign.europa.eu/lv/about-us>

6. Pielikumi

1.
Nodokli
skolniekiem.pptx
2.
nodokli aptaujas
atbildes.xlsx
3. <https://create.kahoot.it/share/duplicate-of-nodokli-rtu-studija-projekts-2024/089bfb20-4efd-428d-b5de-4ebe100c8fe8>
4. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjojODFkZWQ2ZTctNThhMy00ZWZjLWI2MDYtYzkwNWZMWE4ZGQ5IiwidCI6IjJhNTQzZDQ1LWE5NzItNDQ3NC05ZDUzLWRjZjFhOTdlMTYyMyIsImMiOjI9>
5. https://docs.google.com/forms/d/19zySPJOD90995NF1iJ92tJqgSQPRNHeucDcAoLuHYe8/viewform?edit_requested=true